บทที่ 15
การจับบังคับและเคลื่อนย้ายสุกร

ในการจัดการฟาร์มสุกรนั้น กิจกรรมอย่างหนึ่งซึ่งต้องปฏิบัติกันเป็นประจำคือ การจับบังคับและ/หรือการเคลื่อนย้ายสุกรทั้งลูกสุกร สุกรรุ่น สุกรขุน และสุกรพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับสัตว์ในแต่ละระยะ วิธีการจับบังคับและ/หรือการเคลื่อนย้ายสุกรจึงเป็นสิ่งที่ผู้เลี้ยงสุกรควรปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่สุกร เพราะปกติสุกรจะคุ้นเคยกับคอกที่มันอาศัยอยู่ เมื่อผู้เลี้ยงต้องการจับบังคับและ/หรือเคลื่อนย้ายสุกรควรมีการเตรียมการไว้ก่อน การจับบังคับและ/หรือเคลื่อนย้ายสุกรต้องทำด้วยความนุ่มนวล ระมัดระวัง ไม่ควรเร่งรีบหรือทุบตีสุกรให้ได้รับบาดเจ็บหรือตื่นตกใจ สุกรอาจมีอาการเครียดมากและอาจช็อคตายได้ในบางครั้ง การจับบังคับหรือเคลื่อนย้ายสุกรพยายามให้มีน้อยครั้งที่สุด เพราะสุกรจะสูญเสียพลังงานจากการดิ้นรนและการร้อง

15.1 การจับบังคับสุกร

ก. การจับบังคับสุกรเล็ก

การจับบังคับสุกรที่มีขนาดเล็ก ได้แก่ การจับลูกสุกรเช็ดน้ำเมือก ผายปอด ตัดสายสะดือ ตัดเขี้ยว ตัดเบอร์หู ชั่งน้ำหนัก ฉีดยา ตอน มีวิธีการปฏิบัติดังนี้คือ

1. การจับลูกสุกรเช็ดน้ำเมือก เมื่อลูกสุกรคลอดออกมาใหม่ จับลูกสุกรเพื่อเช็ดน้ำเมือกในปาก จมูก และรอบ ๆ ตัว การจับใช้มือซ้ายช้อนที่ข้างลำตัว แล้วใช้มือขวาถือลูกยางดูดน้ำเมือกจากจมูก จากนั้นถือผ้าเช็ดเมือกในปาก จมูก และรอบ ๆ ตัวออกจนแห้ง

2. การจับผายปอด กรณีที่ลูกสุกรคลอดออกมาอ่อนแอ นอนนิ่ง ควรรีบทำการผายปอด เพื่อช่วยให้ลูกสุกรได้รับออกซิเจนเร็วขึ้น ทำได้ 2 วิธี วิธีแรก ใช้หัวแม่มือขวาและนิ้วทั้ง 4 จับรอบเอวให้หัวลูกสุกรห้อยลง สะบัดแกว่งไปมา เพื่อให้ปอดลูกสุกรทำงานเร็วขึ้น จับแกว่ง 1-2 ครั้ง ครั้งละ 1-2 นาที วิธีที่สอง ใช้นิ้วกลางมือขวาสอดเข้า

ระหว่างขาหลังและใช้นิ้วที่เหลือจับรอบขาหลังไว้ ยกลูกสุกรขึ้นให้หัวห้อยลง สะบัดแขนลงด้านล่าง (ระวังอย่าให้หัวลูกสุกรโหม่งพื้น) จากนั้นใช้มือซ้ายจับบริเวณหน้าอก ค่อย ๆ บีบ ผายปอดเป็นจังหวะ ๆ สลับกับการสะบัด จนลูกสุกรหายใจได้

3. การตัดเขี้ยวลูกสุกร ใช้มือที่ไม่ถนัดจับหัวลูกสุกรหันปากขนานกับผู้จับ ใช้นิ้วชี้สอดเข้าในปากเพื่อให้ลูกสุกรอ้าปาก และใช้นิ้วชี้นั้นกดหรือดันลิ้นขึ้นลงเพื่อไม่ให้กรรไกรตัดถูกลิ้น นิ้วโป้งจับตรงท้ายทอย นิ้วกลางประคองตรงคางอย่ากดแรงเพราะลูกสุกรอาจหายใจไม่ออก มืออีกข้างจับคีมตัดเขี้ยวให้ชิดเหงือกจนหมดคมทั้งด้านบนและด้านล่าง ใช้นิ้วลูบเหงือกดูว่ายังคมอยู่หรือไม่ ถ้าคมอยู่ให้ตัดจนหมดคม

4. การตัดสายสะดือ คนหนึ่งใช้มือทั้งสองข้างจับตรงบริเวณซอกขาหน้าอีกคนผูกและตัดสายสะดือ

5. การจับชั่งน้ำหนัก การจับชั่งน้ำหนักควรจับรวบขาหลังเหนือเข่าทั้งสอง (อย่าจับขาเดียวเป็นอันขาด) หรืออาจจะจับตรงบั้นเอว ถ้าใช้มือขวารวบขาหรือบั้นเอวก็ใช้มือซ้ายสอดประคองที่อกถัดขาหน้าเข้าไป ปล่อยให้หัวแม่มือและนิ้วมือทั้ง 4 อยู่ระหว่างลำตัว เพื่อประคองลูกสุกรวางไว้บนตาชั่ง หรือจะใช้มือทั้งสองประคองจับระหว่างไหล่ทั้งสองแล้ววางบนตาชั่ง

6. การจับลูกสุกรจากคอก ลูกสุกรในช่วงนี้กำลังเจริญเติบโตตกใจง่าย การตื่นตกใจของลูกสุกรทำให้เกิดความเครียด จึงต้องจับอย่างนิ่มนวลที่สุด เริ่มตั้งแต่เข้าในคอก ต้องเดินอย่างเงียบ ๆ ค่อย ๆ เขยิบเข้าหาลูกสุกร ลูกสุกรจะวิ่งหรือเดินไปรวมกันอยู่มุมคอก พยายามเดินเข้าใกล้ลูกสุกรให้มากที่สุด แล้วยื่นมือที่ถนัดเข้าไปรวบขาเหนือเข่าทั้งสองข้าง พร้อมกับใช้มืออีกข้างสอดประคองใต้ท้องระหว่างอก ดึงเข้ามาแนบชิดอก ผู้จับนำออกจากคอกเพื่อนำไปปฏิบัติต่อไป เช่น ตอน ฉีดยา เป็นต้น

ข. การจับบังคับสุกรขนาดใหญ่

การจับแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. จับตอน ถ้าจำเป็นต้องตอนสุกรน้ำหนักมากกว่า 50 กิโลกรัม ต้องใช้เชือกผูกขาหน้าด้านที่อยู่ตรงข้ามผู้ปฏิบัติ แล้วดึงเชือกเข้ามาหาตัว อีกมือจับหางสุกรไว้

(ถ้าสุกรไม่มีหางไม่ต้องจับ) ใช้มือดึงเชือกให้เร็วพร้อมกับใช้เท้าขวายันขาหน้าตรงไหล่ให้สุกรล้มลง เมื่อสุกรล้มลงแล้วรวบผูกขาหน้าเข้าด้วยกัน แล้วดึงไปผูกกับขาหลังทั้งสอง ดึงให้ขาทั้ง 4 มารวมกันอยู่ตรงส่วนสะดือ แล้วใช้ไม้คานหรือแป๊ปน้ำสอดเข้าระหว่างขาหน้าและขาหลังยกขึ้นผาดวางบนผนังคอก 2 ด้าน เพื่อเตรียมตอนต่อไป

2. จับสุกรฉีดยา ถ้าฉีดสุกรตัวเดียวใช้เชือกผูกปากให้ลึกเหนือเขี้ยว มัดกับเสาคอกโดยพยายามผูกให้ชิดเสา ถ้าต้องฉีดยาสุกรหลายตัวในคอกอาจใช้แผงกั้นดันสุกรให้ชิดมุมใดมุมหนึ่งของคอก เพื่อเตรียมฉีดยาต่อไป

3. จับขึ้นรถ สุกรน้ำหนักระหว่าง 70-130 กิโลกรัม สามารถจับได้โดยใช้เพียงสองคน โดยไล่สุกรเดินเข้าไปใกล้รถ เมื่อสุกรเข้าไปใกล้เพียงพอแล้ว (ห่างจากรถ 1-2 เมตร) คนจับทั้งสองยืนอยู่คนละด้านของสุกร คนหนึ่งใช้มือขวาจับโคนหางสุกร มือซ้ายสอดเข้าใต้ท้องให้ชิดขาหน้าทั้งสองข้างเพื่อไปจับมือซ้ายของอีกคนหนึ่งที่สอดเข้ามา ส่วนมือขวาของคนที่สองจับที่โคนหูสุกร คนจับทั้งสองออกแรงยกสุกรขึ้นรถพร้อมกัน โดยน้ำหนักสุกรตกอยู่ที่มือที่สอดอยู่ใต้ท้องสุกร

15.2 การเคลื่อนย้ายสุกร

ก. การเคลื่อนย้ายสุกรเล็ก

การย้ายลูกสุกรจากคอกคลอดไปยังคอกอนุบาล และจากคอกอนุบาลไปยังคอกสุกรรุ่น มีวิธีการปฏิบัติดังนี้คือ

1. การย้ายลูกสุกรจากคอกคลอดไปยังคอกอนุบาล ภายในโรงเรือนเดียวกันหรือโรงเรือนใกล้ ๆ กัน อาจใช้วิธีการจับอุ้มเดินไป หรืออุ้มมาใส่รถเข็นขนาดเล็กก็ได้ แต่อย่าให้แน่นเกินไป เมื่อถึงคอกใหญ่อุ้มลงแล้วสังเกตอาการของลูกสุกรสักระยะดูว่าลูกสุกรอาการเหนื่อยหอบผิดปกติหรือไม่ ช่วงแรกลูกสุกรอาจมีการกัดและต่อสู้กันบ้างเพื่อจัดลำดับสังคมใหม่ ผู้ทำหน้าที่เคลื่อนย้ายควรดูแลไม่ให้เกิดการกัดกันอย่างรุนแรง โดยอาจใช้หญ้าขนโยนใส่ในคอกเล็กน้อยเพื่อเบนความสนใจหรือบางแห่งอาจใช้ยางรถยนต์เก่าผูกแขวนไว้ในบริเวณคอกให้สุกรกัดเล่นก็ได้

2. การเคลื่อนย้ายลูกสุกรจากคอกอนุบาลไปยังคอกสุกรรุ่น ถ้าเป็นคอกหรือโรงเรือนใกล้กัน ซึ่งมีทางเดินติดต่อถึงกันได้ อาจใช้วิธีการไล่ต้อนเป็นครอกหรือเป็นชุด ชุดละประมาณ 10 ตัว แต่ถ้าโรงเรือนสุกรรุ่นอยู่ไกลออกไปอาจต้องใช้รถเข็นขนาดเล็กหรือรถยนต์แล้วแต่ความเหมาะสมและระยะทาง วิธีปฏิบัติควรทำด้วยความระมัดระวังเช่นเดียวกับในสุกรเล็ก เพื่อไม่ให้ลูกสุกรบอบช้ำหรือบาดเจ็บหรือเครียดมากนัก เพราะทำให้ชะงักการเจริญเติบโต

ข. การเคลื่อนย้ายสุกรขนาดใหญ่

การเคลื่อนย้ายสุกรขนาดใหญ่ ได้แก่ การเคลื่อนย้ายสุกรรุ่นไปคอกสุกรขุนที่เตรียมขาย การย้ายสุกรไปโรงเรือนสุกรพันธุ์ การย้ายแม่สุกรอุ้มท้องไปคอกคลอด หรือย้ายแม่สุกรหลังหย่านมกลับเข้ามาในคอกผสมพันธุ์ ซึ่งการเคลื่อนย้ายสุกรในระยะนี้มีความสำคัญเช่นกัน เพราะถ้าสุกรขุนได้รับความบอบช้ำจากการเคลื่อนย้ายมากจะทำให้ได้เนื้อสุกรที่มีคุณภาพไม่ดี ขายไม่ได้ราคา หรือบางครั้งรุนแรงทำให้สุกรเครียดเหนื่อยหอบมากจนตายได้ ส่วนสุกรพันธุ์โดยเฉพาะสุกรอุ้มท้อง ถ้าได้รับความกระทบกระเทือนมาก เหนื่อยหอบหรือได้รับบาดเจ็บ อาจทำให้แม่สุกรแท้งลูกหรือไม่สามารถใช้ทำพันธุ์ต่อไปได้อีก ต้องขายไปเป็นสุกนขุน ดังนั้นการเคลื่อนย้ายสุกรที่มีขนาดใหญ่ควรมีหลักการในการปฏิบัติดังนี้

1. การเคลื่อนย้ายโดยการไล่ต้อนสุกรไปตามทางเดินภายในฟาร์ม เป็นการเคลื่อนย้ายที่มีระยะทางไม่ไกลจนเกินไป คือ ระยะทางไม่ควรไกลเกินกว่า 300 เมตร วิธีนี้เป็นวิธีที่ทำได้สะดวกและประหยัด วิธีการทำได้ดังนี้

1.1 ช่วงเวลาที่ใช้ในการเคลื่อนย้าย ควรเป็นช่วงเวลาที่อากาศไม่ร้อนเกินไป เช่น ช่วงเช้าหรือเย็น แต่ถ้าจำเป็นต้องย้ายเวลากลางวัน ควรใช้น้ำฉีดรดตัวสุกรเพื่อช่วยลดอาการเหนื่อยหอบหรือลดโอกาสที่จะทำให้สุกรช็อคตายได้

1.2 ควรหลีกเลี่ยงการเคลื่อนย้ายสุกรหลังจากการให้อาหารอิ่มใหม่ ๆ และถ้าเป็นไปได้ควรงดให้อาหารก่อนการเคลื่อนย้าย 6-12 ชั่วโมง จะช่วยไม่ให้เกิดความเสียหายจากการเหนื่อยหอบและช็อคตายได้

1.3 ควรกำหนดเส้นทางเดินให้สุกร โดยไม่เปิดโอกาสให้สุกรเลือกทางเดินเอง โดยทั่วไปถ้าเป็นทางเชื่อมระหว่างคอกหรือโรงเรือนจะเป็นทางที่ไม่กว้างมากนัก ถ้าสองข้างทางเป็นกำแพงทึบทำให้ต้อนได้ง่ายขึ้น ด้านหลังของสุกรควรใช้ไม้อัดแผ่นสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดพอสมควร ปิดกั้นเพื่อป้องกันไม่ให้สุกรหันหลังกลับหรือกันไม่ให้สุกรออกนอกเส้นทาง

1.4 กรณีต้องเคลื่อนย้ายสุกรไปตามถนนหรือที่โล่งไม่มีผนังกันด้านข้าง สุกรบางตัวอาจไม่ยอมไปตามทาง ควรมีคนช่วยกันควบคุมไม่ให้สุกรออกนอกเส้นทางหรือวิ่งหนีไปไกลมาก เพราะจะทำให้สุกรเหนื่อยหอบมาก

1.5 การเคลื่อนย้ายสุกรจำนวนหลายตัว ไม่ควรต้อนไปเป็นฝูงใหญ่เกินไปเพราะควบคุมยาก กรณีของแม่สุกรสาวมักต้อนยาก ถ้าต้อนไปพร้อมกับแม่สุกรที่มีอายุมากจะช่วยให้ต้อนง่ายขึ้น

1.6 คนทำหน้าที่ต้อนสุกร ควรมีนิสัยใจเย็น ไม่โมโหง่าย และควรได้รับการฝึกหัดต้อนสุกรมาก่อน

1.7 ขณะที่ต้อนต้องหมั่นสังเกตอาการของสุกร ถ้ามีสุกรตัวใดเหนื่อยหอบมากผิดปกติต้องแยกออกจากฝูง ปล่อยให้มันพักให้หายเหนื่อยก่อนแล้วจึงไล่ต้อนใหม่ หรือถ้าสุกรดื้อมากและไม่ยอมไปอาจต้องเปลี่ยนวิธีมาใช้รถเข็นหรือรถบรรทุกแทน มิฉะนั้นสุกรจะเหนื่อยมาก อาจช็อคตายได้

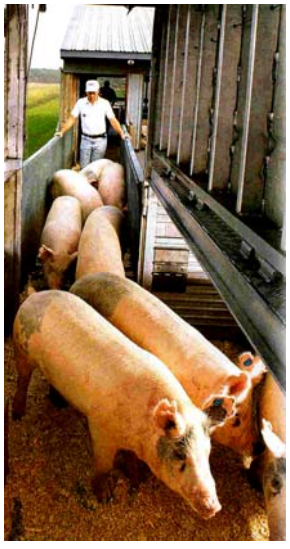

ภาพที่ 15.1 การเคลื่อนย้ายตามทางเดินระหว่างคอกหรือโรงเรือน

2. การเคลื่อนย้ายโดยใช้รถยนต์ สำหรับการเคลื่อนย้ายเป็นระยะทางไกลเกินกว่าที่จะไล่ต้อนไปได้นั้นมีวิธีการปฏิบัติดังนี้

2.1 ช่วงเวลาเคลื่อนย้ายควรเป็นช่วงที่อากาศไม่ร้อน ไม่เคลื่อนย้ายหลังจากสุกรกินอาหารอิ่มใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการเคลื่อนย้ายโดยวิธีไล่ต้อน

2.2 รถยนต์ที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายสุกรเป็นประจำ ควรออกแบบให้เหมาะสมสำหรับการเคลื่อนย้ายโดยเฉพาะ เช่น พื้นไม่ควรลื่นและทำความสะอาดง่าย อาจมีแผ่นยางหรือฟางรองพื้น เพื่อป้องกันการลื่นและช่วยบรรเทาความร้อนจากการสัมผัสพื้นของกระบะรถยนต์ ซึ่งเป็นโลหะและควรมีสะพานติดที่ท้ายกระบะ เพื่อให้สุกรเดินจากทางเดินของคอกสุกรเข้ามาในรถยนต์ได้ง่ายขึ้น

2.3 เมื่อสุกรขึ้นรถยนต์เรียบร้อยแล้ว ถ้าสภาพอากาศค่อนข้างร้อน สุกรมีอาการเหนื่อยหอบควรใช้น้ำฉีดตัวสุกรให้ทั่วจะช่วยให้สุกรรู้สึกสบายขึ้นและไม่เหนื่อยหอบมาก

ค. การเคลื่อนย้ายสุกรพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ในบริเวณคอกผสมพันธุ์

ก่อนทำการไล่ต้อนพ่อแม่พันธุ์สุกรมาทำการผสม ต้องจัดระบบทางเดินภายในคอกให้ดีเสียก่อนเพื่อไม่ให้เสียเวลา หากสุกรมีอาการเหนื่อยหอบก่อนการผสม ทำให้ผลการผสมพันธุ์ออกมาไม่ดีเท่าที่ควร วิธีการโดยการปิดประตูหรือใช้แผงเหล็ก/ไม้กั้นทางแยกต่าง ๆ ภายในโรงเรือนให้เหลือไว้เฉพาะจุดที่ต้องการให้สุกรไปตามทางเดียวจนถึงคอกผสมพันธุ์ สุกรไม่สามารถออกไปนอกทิศทางที่ต้องการ ทำให้ประหยัดเวลาและผู้ไล่ต้อนไม่เสียอารมณ์ สุกรเองก็จะไม่เหนื่อยเสียก่อนที่จะผสมพันธุ์

วิธีการเคลื่อนย้ายสุกรต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงแนวทางกว้าง ๆ เท่านั้น ในทางปฏิบัติแต่ละฟาร์มอาจเลือกใช้หรือมรเทคนิคของตนเองที่ดีกว่านี้ ผลคือ ให้ผู้ปฏิบัติประหยัดเวลาและแรงงาน สุกรปลอดภัยเป็นใช้ได้

15.3 การเคลื่อนย้ายสุกรในระยะไกล

การเคลื่อนย้ายสุกรในระยะไกล แบ่งออกเป็น 3 ทางคือ

1. การเคลื่อนย้ายทางบก อาจใช้รถยนต์หรือรถไฟก็ได้ ส่วนมากนิยมขนย้ายทางรถยนต์เพราะสะดวกกว่า รถที่ใช้ขนส่งควรมีพื้นเรียบ ไม่ลื่น และมีการระบายอากาศดี เพื่อป้องกันการกระทบกระเทือนแก่สุกรน้อยที่สุด

2. การเคลื่อนย้ายทางเรือ เป็นการเคลื่อนย้ายที่ทำให้เกิดความเครียดน้อยสุด สุกรได้รับความกระทบกระเทือนน้อยแต่ใช้เวลานาน ความเครียดเกิดจากจากพายุ คลื่นลม หรือสภาพอากาศที่ไม่แน่นอน

3. การเคลื่อนย้ายทางอากาศ เหมาะกับการเคลื่อนย้ายระยะทางไกล แต่เสียค่าใช้จ่ายสูง

15.4 ผลของการเคลื่อนย้าย

การเคลื่อนย้ายสุกรทำให้เกิดผลเสียหลายประการ ดังนี้

ก. ทำให้เกิดความเครียด

การเคลื่อนย้ายทำให้เกิดความเครียด เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวสุกรเปลี่ยนแปลงไป สิ่งกระตุ้นจากภายนอกมีผลทำให้อัตราการเต้นของหัวใจสูงขึ้นกว่าเดิมมากตั้งแต่เริ่มมีการเคลื่อนย้าย ในระหว่างการเคลื่อนย้ายสุกรสามารถปรับตัวได้ อัตราการเต้นของหัวใจจะลดลงจนเป็นปกติหรือเกือบปกติ เมื่อถึงจุดหมายปลายทางต้องมีการเคลื่อนย้ายสุกรอีกครั้ง อัตราการเต้นของหัวใจสูงขึ้นอีกครั้งจนเสร็จสิ้นสุดการเคลื่อนย้ายสุกรจึงกลับเข้าสู่ภาวะปกติ ความเครียดจากการเคลื่อนย้ายมีผลทำให้การทำงานของกล้ามเนื้อผิดปกติ ซึ่งถ้ามีการฆ่าสุกรหลังการขนย้ายใหม่ ๆ จะพบว่า pH ของเนื้อลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดลักษณะเนื้อซีด นิ่ม และฉ่ำน้ำ (PSE) ซึ่งสภาพเช่นนี้เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย เช่น ความหนาแน่นของสุกรในการขนย้าย ซึ่งมีผลต่ออุณหภูมิของร่างกาย อัตราการเต้นของหัวใจ และอัตราการหายใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขนส่งในช่วงที่สภาพอากาศร้อน ถ้าบรรทุกแน่นเกินไป อุณหภูมิในร่างกายสุกรสูงขึ้นมาก และถ้าสูงนานเกินกว่า 1 ชั่วโมงก่อนถูกฆ่า ทำให้มีโอกาสเกิดสภาพเนื้อซีด นิ่ม

และแฉะน้ำได้มากกว่าสุกรปกติ นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายสุกรในสภาพที่แออัดมากเกินไป และการระบายอากาศไม่ดีจะทำให้สุกรเกิดอาการเครียดเนื่องจากความร้อน ซึ่งเป็นสาเหตุให้สุกรสูญเสียน้ำหนักมากขึ้น และบางครั้งอาจถึงขั้นชักและตายได้

ข. ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนัก

การเคลื่อนย้ายสุกรทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักทั้งน้ำหนักมีชีวิตและน้ำหนักซาก สุกรที่เคลื่อนย้ายระยะใกล้ ๆ จะสูญเสียน้ำหนักประมาณ 0.6 เปอร์เซ็นต์ ส่วนสุกรที่เคลื่อนย้ายไกล ๆ จะสูญเสียน้ำหนักประมาณ 2.3 เปอร์เซ็นต์มากกว่าสุกรที่ไม่ได้เคลื่อนย้ายประมาณ 2.1 เปอร์เซ็นต์ สุกรเพศผู้จะสูญเสียน้ำหนักมากกว่าสุกรเพศเมีย ทำให้สุกรเพศเมียมีเปอร์เซ็นต์ซากสูงกว่าเพศผู้ ดังตารางที่ 15.1 สุกรที่ใช้เวลาในการเคลื่อนย้ายนาน 8 ชั่วโมงจะสูญเสียน้ำหนักมากกว่าสุกรที่ใช้เวลาเคลื่อนย้ายเพียง ½ ชั่วโมง เฉลี่ย 0.9 เปอร์เซ็นต์ โดยไม่คำนึงว่าจะให้อาหารก่อนฆ่าหรือไม่

ตารางที่ 15.1 เปอร์เซ็นต์ซากของสุกรเพศผู้และเพศเมียที่เคลื่อนย้ายในระยะทางต่างกัน

การขนย้าย	เพศผู้	เพศเมีย	ความแตกต่างทางสถิติ
ไม่เคลื่อนย้าย	76.0 $\pm$ 0.6	76.9 $\pm$ 0.4	ไม่แตกต่าง
ระยะทางใกล้	75.4 $\pm$ 0.6	76.2 $\pm$ 0.5	ไม่แตกต่าง
ระยะทางไกล	73.3 $\pm$ 0.9	75.5 $\pm$ 0.4	แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา : ดัดแปลงจาก Paul *et al.* (1983) อ้างโดยสุกัญญา (2531)

นอกจากนี้ระยะเวลาในการเคลื่อนย้ายมีผลต่อน้ำหนักด้วย ถ้าไม่ให้อาหารและน้ำก่อนการเคลื่อนย้าย 24 ชั่วโมงจะทำให้สุกรน้ำหนักลดลง 2-10 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากสูญเสียทางอุจจาระและปัสสาวะ และเมื่อเพิ่มเวลาการเคลื่อนย้ายก่อนฆ่าเป็น 48 ชั่วโมง จะทำให้น้ำหนักซากลดลงเช่นกัน แต่ไม่มีผลต่อความยาวซาก พื้นที่หน้าตัดเนื้อสัน และไขมันสันหลัง แต่ถ้าระยะเวลาการเคลื่อนย้ายนานกว่า 48 ชั่วโมง จะทำให้ไขมันสันหลังลดลง 10 เปอร์เซ็นต์ สุกรที่ได้กินอาหารก่อนการเคลื่อนย้ายจะสูญเสียน้ำหนักมากกว่าสุกรที่ไม่ได้กินอาหารก่อนการเคลื่อนย้าย ดังตารางที่ 15.2

ตารางที่ 15.2 ผลของระยะเวลาการขนย้ายต่อเปอร์เซ็นต์การสูญเสียน้ำหนักของสุกรที่ได้กินและไม่ได้กินอาหารก่อนฆ่า

ระยะทาง (ไมล์)	เปอร์เซ็นต์การสูญเสียน้ำหนัก	
	ให้อาหาร	ไม่ให้อาหาร
100	1.7	1.4
200	2.0	2.1
300	3.8	3.5

ที่มา : Stout และ Armstrong (1960)

ค. ทำให้คุณภาพซากไม่ดี

เมื่อสุกรเกิดความเครียดจากการเคลื่อนย้าย คุณภาพเนื้อของสุกรจะต่ำลง เกิดสภาพเนื้อซีด นิ่มเหลว และแฉะน้ำ (PSE) ซึ่งไม่เป็นที่นิยมของผู้บริโภค เพราะเมื่อนำไปปรุงอาหารจะมีลักษณะและรสชาติไม่ดี สาเหตุเนื่องจากสุกรมีความไวต่อสภาพความเครียด จึงมีปฏิกิริยาตอบโต้โดยการสร้างกรดแลคติกในกล้ามเนื้อเพิ่มขึ้น ทำให้ pH ลดลงอย่างรวดเร็วเหลือเพียง 5.8 ภายในเวลาประมาณ 1 ชั่วโมงเท่านั้น ขณะที่สุกรปกติเมื่อถูกฆ่าไกลโคเจนในกล้ามเนื้อจะค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นกรดแลคติก ค่า pH จะลดลงจาก 7.2 เป็น 5.6 ภายในเวลา 24 ชั่วโมง นอกจากนี้ในระหว่างการเคลื่อนย้ายอาจเกิดความกระทบกระเทือนจากการบรรทุก การไล่ต้อนหรือสุกรกัดกันเกิดบาดแผลฟกช้ำ ส่วนใหญ่มักเกิดกับเนื้อบริเวณแฮมซึ่งเป็นเนื้อราคาแพง

ง. ทำให้อัตราการตายสูง

เมื่อสุกรได้รับความเครียดอย่างมากในขณะเคลื่อนย้าย สุกรอาจตายได้ โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อนซึ่งอุณหภูมิของอากาศสูง ทำให้สุกรไม่สามารถระบายความร้อนออกจากร่างกายได้รวดเร็วและทันเวลา

15.5 การป้องกันการสูญเสียที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายระยะไกล

การป้องกันไม่ให้เกิดความเครียดหรือลดปัญหาความสูญเสียจากการเคลื่อนย้ายระยะไกล ทำได้ดังนี้

1. ระยะเวลาในการอดอาหาร ควรอดอาหารสุกรก่อนการเคลื่อนย้าย 8-15 ชั่วโมงเพื่อลดความเครียดเนื่องจากความร้อน ซึ่งเกิดจากการย่อยอาหารของสุกรเอง และทำให้สุกรมีเวลาขับถ่ายเต็มที่ จึงมีอาหารตกค้างอยู่น้อยที่สุด

2. ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการขนย้ายสุกร ควรขนย้ายในช่วงที่อากาศไม่ร้อน คือ อยู่ในช่วงเวลา 6.00-10.00 นาฬิกา หรือ 15.00-19.00 นาฬิกา เพราะถ้าเคลื่อนย้ายในเวลาที่อากาศร้อนจัดจะทำให้สุกรเกิดอาการเครียด สุกรอ่อนเพลีย คุณภาพซากสุกรที่ได้ต่ำลง หรืออัตราการตายสูงขึ้น

3. การนำสุกรขึ้นรถเพื่อการขนย้าย ควรมีช่องทางเดินเชื่อมต่อระหว่างคอกพักกับกรงชั่งสุกร ซึ่งวางยึดติดกับเครื่องชั่ง โดยตัวเครื่องชั่งวางฝังลงไปในหลุม ให้ระดับพื้นกรงเสมอกับพื้นทางเดิน ส่วนตัวกรงชั่งควรมีขนาดกว้าง 40 เซนติเมตร ยาว 100 เซนติเมตร สูง 8 เซนติเมตร มีประตูเปิดได้ทั้ง 2 ด้าน เพื่อให้สุกรที่ชั่งเสร็จเรียบร้อยแล้วเดินผ่านออกไปได้เลยโดยไม่ต้องกลับตัว ต่อจากกรงชั่งมีช่องให้สุกรเดินขึ้นรถได้เลย แต่ต้องระวังอย่าให้พื้นลื่นและลาดชันมากเกินไปจะทำให้สุกรไม่ยอมเดินขึ้นไป

4. รถสำหรับเคลื่อนย้ายสุกร ควรมีขนาดเหมาะสมกับขนาดและจำนวนสุกรที่ต้องเคลื่อนย้าย ไม่บรรทุกให้แน่นหรือหลวมเกินไป ถ้าเป็นรถบรรทุกขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ ควรมีบานประตูกั้นตามขวางรถเป็นตอน ๆ อย่างน้อย 2 ตอน เพื่อป้องกันการกระแทกเมื่อรถเบรกหรือเลี้ยวโค้งและอาจใช้แบ่งชนิดของสุกร เช่น สุกรขุน สุกรพันธุ์ หรือแม่พันธุ์

5. สภาพรถและเครื่องยนต์ที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายต้องอยู่ในสภาพดี ควรมีหลังคาป้องกันความร้อนและมีช่องลมเพื่อระบายอากาศ ส่วนพื้นรถต้องไม่ลื่นเกินไป อาจใช้ฟางหรือหญ้ารองพื้นรถด้วย

6. ขณะนำสุกรขึ้นรถ ควรฉีดน้ำเพื่อให้สุกรรู้สึกเย็นสบายและคลายความเครียดก่อนเดินทาง เมื่อรถออกวิ่งสักครู่สุกรจะเริ่มนอนลง ทำให้เกิดผลเสียหายลดน้อยลง นอกจากนี้ควรหาน้ำแข็งเป็นก้อนขนาดพอสมควรวางหรือโปรยให้ทั่วรถ ช่วยลดความร้อนภายในรถลงได้

7. สุกรที่อ่อนเพลียหรือมีอาการหอบมาก ไม่ควรบรรทุกรวมไปด้วยกัน เพราะอาจถูกเบียดหรือถูกสุกรตัวอื่นกัดซ้ำอีกทำให้ช็อคตายได้

8. การเดินทาง ถ้าเป็นไปได้ควรเลือกเส้นทางที่สภาพถนนดี การจราจรติดขัดน้อยที่สุดและควรใช้ความเร็วพอเหมาะกับสภาพถนน อย่าให้รถโคลงหรือกระเทือนมากเกินไปจะทำให้สุกรเครียดมากและควรเดินทางรวดเดียวจากต้นทางถึงปลายทาง ถ้าระยะทางไกลมากหรืออากาศร้อนจัด ต้องหยุดและฉีดน้ำให้สุกรบ้างเป็นครั้งคราว เพื่อลดความเครียดแก่สุกร

9. การนำสุกรลงจากรถ ควรรีบนำสุกรลงจากรถเมื่อถึงจุดหมาย โดยจอดรถเทียบกับที่ขึ้นลงสุกรหรือใช้สะพานพาดให้สุกรทยอยลง และไล่ต้อนไปด้วยความนุ่มนวล อย่าให้มีสิ่งกีดขวางเช่นเดียวกับการนำสุกรขึ้นรถ อาจให้สุกรพักรวมฝูงชั่วคราวสักครู่จึงต้อนเข้าคอกเลี้ยงหรือคอกพักในโรงฆ่า

10. สุกรขุนที่ส่งโรงฆ่า ให้สุกรพักรวมในคอกพัก แต่อย่าให้แน่นเกินไปและคอยระวังอย่าให้สุกรกัดกัน สุกรควรพักก่อนฆ่าอย่างน้อย 6 ชั่วโมง โดยในระหว่างนี้งดให้อาหารให้แต่น้ำเพียงอย่างเดียวและถ้าเห็นสุกรร้อนให้ฉีดน้ำให้สุกรเย็นสบายคลายเครียด

11. ยากล่อมประสาท การขนย้ายระยะทางใกล้ 30 กิโลเมตรไม่จำเป็นต้องใช้ยากล่อมประสาท แต่ถ้าเป็นระยะทางไกล 250 กิโลเมตรขึ้นไป การใช้ยากล่อมประสาทจะได้ผลดีคุ้มค่า เพราะช่วยลดอัตราการตายและช่วยสุกรไม่ให้อ่อนเพลียมากนัก

ภาพที่ 15.2 การเคลื่อนย้ายสุกรขึ้นรถยนต์ ชั่งน้ำหนักและฉีดน้ำลดความร้อน

15.6 การรักษาพยาบาล

เมื่อสุกรเกิดอาการเครียดจากความร้อนในระหว่างการขนย้าย สิ่งที่ควรทำคือการลดอุณหภูมิในร่างกายสุกรให้อยู่ในระดับ 103 องศาฟาเรนไฮต์ ภายใน 10-15 นาที โดยการใช้น้ำเย็น ๆ รดบนหัวสุกรสักพักหนึ่งแล้วค่อย ๆ ราดตามลำตัว ถ้าเห็นว่าอุณหภูมิยังคงสูงอยู่ให้ใช้น้ำเย็นสวนทางทวารหนักเพื่อช่วยลดความร้อนอีกทางหนึ่ง ในระหว่างนั้นควรช่วยนวดตามลำตัวและจับขางอเข้าออก เพื่อให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น สามารถแลกเปลี่ยนออกซิเจนได้เร็วขึ้น ลดจำนวนคาร์บอนไดออกไซด์ในเลือด ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นการหายใจให้เร็วมากกว่าปกติ ซึ่งถ้าการถ่ายเทอากาศบริเวณนั้นดีก็จะช่วยได้มากเช่นกัน

การให้แคลเซียมกลูโคเนตเข้มข้น 10 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 5 มิลลิลิตรต่อน้ำหนักตัวสุกร 30 ปอนด์ (ประมาณ 13.6 กิโลกรัม) จะช่วยปรับสภาพร่างกายสุกรให้กลับสู่สภาวะปกติเร็วขึ้น เป็นการเพิ่มจำนวนแคลเซียมไอออนที่สูญเสียจากการหอบและปรับสภาพความเป็นกรดด่างที่เกิดขึ้นในร่างกาย เมื่อสุกรเริ่มรู้สึกตัวควรให้น้ำตาลเด็กโตรสในน้ำเกลือ 12.5 เปอร์เซ็นต์ จำนวนเล็กน้อยจะช่วยให้สุกรฟื้นตัวเร็วขึ้น และหลีกเลี่ยงภาวะแทรกซ้อนจากโรคปอดบวมลงได้

นอกจากนี้อาจให้ยาปฏิชีวนะเพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อน เช่น ใช้เพ็นนิซิลิน 3,000 หน่วยสากลต่อน้ำหนัก 1 ปอนด์ ฉีดเข้าเส้นครึ่งหนึ่งส่วนอีกครึ่งหนึ่งฉีดเข้ากล้าม